

文明的印記

圖書的奇幻旅程

A civilizáció lenyomata: a könyvek káprázatos útja
The Imprint of Civilization: The Amazing Journey of Books

國家圖書館
National Central Library

目子建集卷第一
東征賦
并序
魏陳思王
東征吳寇

目次 / Tartalom / Contents

序文 / Előszó / Preface	3
開創古書中的彩色世界 / A könyvkészítés színvilága / The World of Color in the Creation of Books	12
甲骨刻辭 / Jóslócsont-feliratok / Oracle Bone Inscriptions	36
金文全形拓片 / Bronzfeliratokról készült teljes felületű pacskolatok / Full-Surface Rubbings of Bronzes and Their Inscriptions	39
石刻拓片 / Kővésetekről készült pacskolatok / Stone Inscription Rubbings	44
從印章到雕版 / Pecsétektől a fadúcokig / From Seals to Woodblocks	50
寫本 / Kézzel másolt könyvek / Hand-copied Books	52
漢代簡牘 / Fa- és bambuszlapocskákból fűzött könyvek a Han-dinasztia idejéből / Wooden and bamboo slip books from the Han dynasty	52
寫本卷子 / Kézzel másolt tekercsek / Hand-copied scrolls	54
寫本圖書 / Kézzel másolt könyvek / Hand-copied books	57
寫本鈔本 / Kézzel írott és kézzel másolt könyvek / Handwritten and hand-copied books	57
稿本 / Kéziratok / Manuscripts	65
批校本 / Kommentált és egyeztetett kiadások / Commented and collated editions	68
手繪本 / Rajzok / Hand-illustrated editions	72
印刷術演進 / A nyomtatási technikák fejlődése / The Evolution of Printing Techniques	78

雕版印刷 / Táblanyomtatás / Woodblock printing	78
活字印刷 / Mozgatható szedésű nyomtatás / Movable-type printing	85
泥活字 / Mozgatható agyag nyomtatóelemek / Movable clay type	85
木活字 / Mozgatható fa nyomtatóelemek / Movable wooden type	87
金屬活字 / Mozgatható fém nyomtatóelemek / Movable metal type	94
套版印刷 / Színes táblanyomtatás / Color block printing	98
插圖本 / Illusztrált könyvek / Illustrated books	109
各種印本 / Vegyes könyvek / Miscellaneous printed books	117
書的形成 / A könyv alakulása / The Formation of the Book	120
古代的影印 / Az ósi faksimile / Facsimile Making in the Past	125
影抄本 / Kézzelel másolt faksimilék / Hand-copied facsimiles	125
傳抄本 / Magánhasználatra szánt, kézzel másolt könyvek / Hand-copied books	128
影刻本 / Újra faragott táblanyomatos könyvek (az átrajzolási módszer) / Reprints from recut blocks (tracing method)	130
覆刻本 / Újra faragott táblanyomatos könyvek (a rátétes oldalak módszere) / Reprints from recut blocks (page-overlaid method)	132
仿刻 / Újra faragott táblanyomatos könyvek (másolás szabad szemmel) / Reprints from recut blocks (copying by imitation)	135
國家圖書館館藏之最 / Legyek a Tajvani Nemzeti Könyvtár gyűjteményéből / Highlights from the National Central Library's Collections	137

國家圖書館館長序

國家圖書館保存的珍貴文獻可以尋溯紙文明以前的漢簡木牘，也可以探頤紙文明以後的唐代經卷、宋刊元槧以及數量豐碩的明清印本；此外，從鐘鼎刻石摹拓下來的歷代拓片，由版刻精印或加填繪色的各地年畫，也都在在引領使用者瞭解國故，並啟迪新知。誠如于右任先生為國圖題寫的楹聯所云：「文化五千年，匯群流而歸大海；圖史十萬軸，開寶藏以利後人。」精闢地闡明了國家圖書館蒐求文獻，護右斯文的歷史文化使命。

近年來國家圖書館於豐富館藏之外，更致力於與各國國家圖書館的合作，擴展國際交流機會，並藉此提供民眾更多元的服務資源。2015年4月10日，本人與匈牙利國家圖書館館長Dr. László Tüske共同簽署合作協議，共同推動雙方學術、文化、藝術的交流，透過展覽、講座及書籍交換等，促進兩國民眾對彼此文化的認識。

國家圖書館與匈牙利國家圖書館首次的文化交流體現於展覽，展覽不只是一組美感作品的結合，也不只是藏品的單純展示，透過展覽，人們得以跨越時間、空間，並藉由藏品與文字詮釋的結合，領略展覽所欲傳達的訊息，融入展覽所欲呈現的故事。本次國家圖書館在匈牙利國家圖書館的首次展覽，將以「文明的印記」為主題，以大眾化、清晰化、簡單化、活潑化的展示手法，搭配複製圖書及實物，除了讓民眾瞭解中國古書的發展外，更期望藉此達到推廣圖書教育與增進兩國文化交流的目的。

我國最早的正式圖書是簡策，即將文字用筆書寫在竹片或木片上。接著，出現寫在絲織品上的帛書，輕易攜帶，但材料昂貴，不能普及。直至造出了紙張，書籍變得物美價廉，可惜還須逐字抄寫，無法大量流傳；雖然如此，在印刷術發明以前的寫本，因年代久遠，故極具文物價值，如敦煌寫卷便是。至於在印刷術發明以後，部分圖書僅供珍藏，或者卷帙鉅大，刊刻非易，依舊以寫本傳世，這類寫本亦十分可貴，如永樂大典、四庫全書等。因此，本次展覽內容包含甲骨刻辭、金文全形拓片、石刻拓片、從印章到雕版、寫本、印刷術演進、書的形成、古代的

影印、國家圖書館館藏之最、中國古書裝訂演變、護書函套等。透過深入淺出的介紹，希望帶領大家一起進入文明發展的歷史旅程，一窺人類知識的奇幻奧妙。

圖書是人類用來記錄一切成就的主要工具，也是為傳播各種知識和思想，積累人類文化的重要工具。雖然時代的腳步在不斷遞移、載體的外形會不斷改變，但古今典籍所蘊含的文化卻是歷久而常新，值得我們珍視並永續傳承！

國家圖書館館長 謹序
2016年9月

A taiwani (ROC) Központi Nemzeti Könyvtár főigazgatójának a bevezetője

A Tajvani Nemzeti Könyvtárban őrzött értékes dokumentumok közül jó néhány még a papír feltalálása előtti időkből származik, mint például a Han-kori, fa- és bambuszlapocskákból összefűzött tekercesekre írott dokumentumok. A könyvtár állományában nagy számú és változatos formájú, fadúcos nyomtatással készült kiadvány található, kezdve a Tang-kori szent szövegektől, a Szung- és Jüan-kori táblanyomatokon át, egészen a Ming- és Csing-kori nyomtatott könyvekig. Emellett a bronzmetszetekről és kővésetekről készült történelmi pacsolatok, a holdújév kiváló minőségű, táblanyomatos technikával vagy hozzáadott színnel készült képei mind-mind segítenek abban, hogy jobban megértsük ezt a nemzeti örökséget, s hogy új ismereteket és inspirációt merítsünk belőlük. Amint azt Jü Ju-zsen oly találóan írja a Könyvtár számára írott versében: „Ötezer év kultúrája gyűlt össze, hogy visszafolyjon az óceánba; Százezer történelmi tekercs értékes gyűjteményt alkot az utókor számára”, a Tajvani Nemzeti Könyvtár küldetése a fontos dokumentumok összegyűjtése és a kultúra megőrzése.

Gazdag gyűjteményének gyarapítása mellett, a Könyvtár az elmúlt években arra is nagy hangsúlyt fektetett, hogy továbbfejlessze kapcsolatait a világ más nemzeti könyvtáraival, és hogy megteremtse a nemzetközi együttműködés feltételeit. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy jelenleg a korábbinál lényegesen több szolgáltatással állunk az olvasóközönség rendelkezésére. 2015. április 10-én Dr. Tüske Lászlóval, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójával aláírtuk a két intézmény közötti tudományos, kulturális és művészeti együttműködésről szóló megállapodást. Kinyilvánítottuk, hogy kiállítások rendezése, előadások és kiadványcsere révén igyekszünk jobban megismerni egymás országainak kultúráját.

Mostani kiállításunk a Tajvani Nemzeti Könyvtár és az Országos Széchényi Könyvtár közötti nemzetközi együttműködés első állomása. A cél nem csupán vonzó alkotások gyűjteményének közzététele, vagy egy gyűjtemény darabjainak az egyszerű megjelenítése: a kiállítások arra valók, hogy segítségükkel a látogatók felülemelkedhessenek téren és időn, és – a kiállított tárgyak, illetve a magyarázó szövegek révén – eljusson hozzájuk a kiállítás üzenete, hogy maguk is részesei legyenek a történetnek, amelyről az adott tárlat szól. A Tajvani Nemzeti Könyvtár és az Országos Széchényi Könyvtár első közös kiállításának a témája „A civilizáció lenyomata”. A kiállításon bemutatott alkotások széles érdeklődésre tarthatnak számot, a megjelenítés módja pedig lehetővé teszi, hogy a tárlaton szereplő könyvmásolatok és tárgyak – egyszerűsített vagy bővített formában – életre keljenek. Remélem, hogy a kiállítás eléri a célját: bemutatja a nagyközönség számára a kínai könyv fejlődését a kezdetektől, egyúttal bővíti a könyvekkel kapcsolatos ismereteinket, és elősegíti a két ország közötti kulturális együttműködést.

A legkorábbi kínai könyveket bambusz- vagy falapocskákra írták. Később a kéziratokat könnyen hordozható selyemszövetre írták. A selyem azonban túl drága volt ahhoz, hogy széles körben elterjedjen a használata. A papír feltalálásával a könyv elegáns, ugyanakkor olcsóbb lett. Még mindig kézzel történt a másolás, így nagy példányszámról szó sem lehetett. Ugyanakkor, antik jellegüknek köszönhetően, a nyomtatás feltalálása előtti időszakból származó, kézzel másolt kiadások nagy értékű kulturális relikviák. Jó példa erre a tunhuangi kézzel másolt tekercsek sora. A nyomtatás feltalálása után a kézzel másolt könyvek egy részét ritkaságként gyűjtötték, másokat azonban továbbra is másoltak, mivel méretük miatt nehézkes lett volna a fadúc kifaragása. Az utóbbi kategóriába tartozó kézzel másolt kiadások közül például a Sze-ku csüan-su és a Jung-lö ta-tien, szintén rendkívül értékes.

Kiállításunkban a következő kategóriákba csoportosítottuk a bemutatott tárgyakat: jóslócsontfeliratok; bronzmetszetekről és kővésetekről készült pacskolatok; pecsétektől a fadúcokig; kézzel másolt könyvek; a nyomtatási technikák fejlődése; a könyv alakulása; az ősi faksimile; legek a Tajvani Nemzeti Könyvtár gyűjteményéből; a könyvkötészet fejlődése; és a védőborítók.

Remélem, hogy e rövid bevezető elolvasása után velünk tart a kultúrtörténeti utazáson, amelynek során bepillantást nyújtunk az emberi tudás csodás világába.

Az emberiség a könyvekben rögzítette mindenkori tudását. A könyvek lehetővé teszik számunkra, hogy kommunikáljuk érzelmeinket, hogy ismereteket sajátítsunk el és hogy továbbadhassuk tapasztalatainkat. Jóllehet az idők változnak, és velük együtt változnak a hordozók is, amelyeken rögzítjük tapasztalatainkat, a könyvekben megjelenő kultúra mindig friss és változatlan marad. Érdemes méltó módon közelíteni a kultúrához, és megőrizni az ismereteket az örökkévalóság számára.

Shu Ksien Tseng

Főigazgató, Központi Nemzeti Könyvtár
2016, Szeptember

Preface by the Director-General of the National Central Library (ROC, Taiwan)

Some of the precious documents held in the National Central Library's collection predate the invention of paper, including for instance texts written on wooden and bamboo slips from the Han Dynasty. The Library's collection also includes a large array of woodblock-printed paper documents, such as Tang Dynasty scriptures, woodblock prints from the Song and Yuan dynasties, and a substantial number of books that were printed during the Ming and Qing dynasties. In addition, historical rubbings of bronzes and stone engravings and Spring Festival pictures printed in high quality from carved blocks or with added colors enrich our grasp of the nation's heritage and even enlighten and inspire us. As the pillar couplet Yu Youren, the famous politician-calligrapher, wrote for the Library aptly shows, "Five thousand years of culture is gathered together to flow back into the ocean; One hundred thousand scrolls of history form a precious collection to benefit posterity." The National Central Library's historical and cultural mission is to seek out important documents and protect the cultural heritage.

In addition to dedicating itself to enriching its collections, in recent years the Library has also poured its energy into developing partnerships with other national libraries around the world and expanding opportunities for international exchange. This has enabled the Library to offer even more services to the public. On April 10, 2015, Dr. László Tüske, the Director-General of the National Széchényi Library (Országos Széchényi Könyvtár) of Hungary, and I signed an agreement to promote academic, cultural and arts exchanges between our two institutions. We agreed to advance public understanding of each other's culture through exhibitions, lectures and the exchange of books.

This exhibition is the first embodiment of the cultural exchange between the National Central Library (ROC, Taiwan) and the National Széchényi Library. An exhibition is not simply a collection of interesting or beautiful works, nor is it a simple display of items from a collection: exhibitions enable people to transcend time and space and to gain an appreciation of the information and the story the exhibition is designed to convey through a combination of works on display and explanatory text. The theme of the National Central Library's first exhibition at the National Széchényi Library is the *Imprint of Civilization*. The displays is designed to appeal to a diverse array of museum visitors and to enhance, simplify, and bring to life the reproductions of books and realia that comprise the exhibition. I hope that, in addition to furthering the public understanding of the development of books in China since ancient times, the exhibition will fulfill its goals of promoting education about books and furthering cultural exchange between our two countries.

The earliest formal books in China were written on bamboo or wooden slips. Later, manuscripts were written on silk cloth, which made them easy to carry. However,

the costliness of silk prohibited its widespread use. With the invention of paper, books became elegant yet inexpensive. Since they still had to be copied by hand, they were circulated in small numbers. Nevertheless, as they constitute artifacts from ancient times, hand-copied editions dated from before the invention of printing have great value as cultural relics. A good example is the Dunhuang hand-copied scrolls, representing the rich activities of cultural exchange on the silk road dated back to the 4th to the 11th centuries. With the advent of printing, some hand-copied books were collected as rarities, while others continued to be copied by hand as their sheer size made woodblock carving difficult. Hand-copied editions that fall into this genre, such as *quanshu* and *dadian* are also extremely valuable. The categories in this exhibition include oracle bone inscriptions; full-surface rubbings of bronze and stone inscriptions; from seals to woodblocks; hand-copied books; the evolution of printing techniques; the formation of the book; facsimile making in the past; the highlights from the National Central Library's collections; the evolution of bookbinding; and protective covers. I hope that after reading this brief introduction you are eager to embark on a journey through cultural history, over the course of which you will glean glimpses of the wonder of human knowledge.

Books are the medium humankind has used to record almost every achievement. They have also enabled us to communicate our emotions, acquire knowledge and pass on our experiences. Time constantly changes, as do the media with which we record ourselves. Yet, culture contained in books both ancient and modern remains fresh and unchanging. It deserves to be cherished and passed on in perpetuity.

Shu Lien Tseng

Director-General, National Central Library
September, 2016

匈牙利國家圖書館館長序

匈牙利國家圖書館（National Széchényi Library）成立於1802年。這個有著兩百多年悠久歷史的機構，一直致力於匈牙利與相關語言文化遺產的保存、探索與出版。為完成這項複雜的任務，必須具備富國際視野的文化史與書籍史知識。因此，匈牙利國家圖書館不僅與鄰近的歐洲文化機構合作，也積極拓展與世界其他國家級圖書館與重要文化機構的合作交流機會。

2015年春天，匈牙利圖書館與國家圖書館館長曾淑賢博士簽訂合作備忘錄，曾館長不僅向本館介紹了二十一世紀現代化的國家圖書館，也允諾在布達佩斯舉辦大型展覽。現在藉此特展「文明的印記——圖書的奇幻旅程」的機會，我們得以一窺國家圖書館的獨特珍貴館藏。這也是兩館透過聯合出版品、文化活動與展覽來展示與介紹兩國文化、歷史與對當今文化挑戰的應對等多項合作計畫的第一個成果展示。

源遠流長的獨特傳統中華文化中長達三千多年歷程的書寫發展史，將藉此展覽呈現出來。對歐洲教育體系出身的觀眾而言，親眼看到在造紙術發明以前人們在竹子、木板與絲綢上書寫而成的「書籍」，以及造紙術發明之後所生產的早期稿本與各種不同的印刷物件，將會是一次特別的體驗。這些展品不只是國家圖書館所珍藏中華文化重要的文物與文獻，也是極珍貴的古代工藝遺產。

我相信這次與台灣同仁們一起策劃的展覽，不僅為本館關於書寫史的一系列展覽揭開序幕，也將為日後兩館持續的館際合作、文化交流、聯合出版和共展等項目打下基礎。

最後，我僅代表個人及來參觀本展的觀眾們，向國家圖書館與台北駐匈牙利代表處的朋友們致最高的敬意，感謝這次成功的合作。

匈牙利國家圖書館館長
2016年9月

Főigazgatói köszöntő

A középkori előzmények után több mint kétszáz esztendővel ezelőtt, 1802-ben megalapított magyar nemzeti könyvtár, az Országos Széchényi Könyvtár elsődrendű feladata a magyar és a magyar vonatkozású írott kulturális örökség őrzése, feltárása és közzététele. Az önmagában is többretegű, összetett munka azonban nem lenne teljes az egyetemes írástörténeti, kultúrtörténeti vonatkozások és összefüggések mélyreható ismerete és megismertetése nélkül. Ennek a célkitűzésünknek eredményeképpen nemcsak szűkebb környezetünkkel, az európai társintézményekkel építjük kapcsolatainkat, hanem nagy hangsúlyt fektetünk az Európán kívüli világ nemzeti könyvtáraival és más fontos kulturális intézményeivel való együttműködésre is.

A Központi Nemzeti Könyvtár (Tajvan) igazgatónőjével, Shu-hsien Tseng asszonnyal 2015 tavaszán aláírt ünnepélyes megállapodás eredményeképpen 2016 őszén a Központi Nemzeti Könyvtár gyűjteményéből mutathatunk be nagyszabású tárlatot Budapesten. A megállapodás aláírásakor Tseng főigazgató asszony modernizálódó, XXI. századi könyvtárunkat mutatta be, most pedig gyűjteményük legértékesebb és legrégebb ritkaságait hozták el számunkra. A civilizáció lenyomata: a könyvek csodálatos útja címmel megrendezett kiállítás egyben az első lépése annak az összetett feladatrendszernek, amelynek keretében közös kiadványokkal, rendezvényekkel és kiállításokkal igyekszünk bemutatni és megismertetni egymás kultúráját, történelmét és korunk kulturális kihívásaira adott válaszainkat.

A tárlaton egy távoli és nagy múltú, több mint ötezer esztendeje folyamatosan fennálló, páratlanul gazdag kultúra több mint háromezer éves írásbeliségének történetét csodálhatjuk meg. Az európai kultúrán iskolázódott ember számára különleges élmény találkozni a papír feltalálása előtti idők bambusz- vagy falapocskákra, illetve selyemszövetre írt „könyveivel”, vagy a papír feltalálása utáni idők korai, kézi másolataival és számos egyéb értékes tárggyal, amelyek nemcsak forrásai, dokumentumai a tajvani kultúrának, hanem értékes relikviái a korabeli kézművességnek is.

Bízom benne, hogy a tajvani kollégákkal együttműködésben megvalósuló tárlatunkat – mely egyben az Országos Széchényi Könyvtár írástörténeti kiállításorozatának újabb darabja – további szakmai együttműködés követi, melyeknek újabb és újabb mérföldkövei lesznek kölcsönös bemutatkozások, látogatások, valamint kiadványok és további tárlatok.

A magam, s a kiállításra látogatók nevében köszönöm a Központi Nemzeti Könyvtár munkatárasainak és a magyarországi tajvani képviselőnek az eredményes együttműködést.

László Tüske

Főigazgató, Országos Széchényi Könyvtár
2016, Szeptember

Preface by the Director-General of the National Széchényi Library

The National Széchényi Library (National Library of Hungary) was founded in the year 1802 after the end of the country's rich medieval period. Preserving, revealing and publishing the Hungarian and Hungarian-related written cultural heritage are defined as the prime tasks of this old institution with a history of more than two hundred years. This multi-layered complex work would not be complete without the in-depth knowledge on the international dimensions of the history of writing and culture. In order to realize this ambition, the National Széchényi Library is building contacts not just with its closest European partner institutions but also with national libraries and important cultural institutions outside Europe.

As a result of the Memorandum of Understanding signed with Shu-hsien Tseng, Director General of the National Central Library (Taiwan) in the spring of 2015, the National Széchényi Library is glad to welcome the treasures from the National Central Library in the frames of a major exhibition in Budapest. In the signing ceremony Director General Tseng introduced the National Central Library, a modern library of the 21st century. Now we have the unique opportunity to view the most valuable and ancient curiosities of its collections. The exhibition "The Imprints of Civilization – the Amazing Journey of Books" is also considered as the first manifestation of our complex cooperating objective: presenting and introducing each other's culture, history and responses to the current cultural challenges through joint publications, cultural events and exhibitions.

The exhibition presents the history of writing of more than three thousand years from a distant, traditional and uniquely rich culture that has existed for more than five thousand years. For visitors with European educational background, it is a very special experience to see "books" written on bamboo, woodblocks or silk, produced before the invention of paper; or to look at the early manuscripts and different valuable objects made in the age of paper. These items are not only sources and documents of the unique cultural heritage preserved by the National Central Library, but also valuable relics of ancient craftsmanship.

I believe that the exhibition, in cooperation with our colleagues in Taiwan, which opens up an important new page of our exhibition series on the history of writing, will be followed by continuing professional cooperations, mutual introductions, visits, as well as joint publications and exhibitions.

On behalf of myself and the visitors of the exhibition, I would like to express my special thanks to our colleagues from the National Central Library (Taiwan) and the Taipei Representative Office (Budapest) for the successful cooperation.

László Tüske

Director General, National Széchényi Library
September, 2016